



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. V. cap. 7. & seqq. de Fiducia Meritorum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

Ad hoc autem, sicuti ad reliqua Augustini testimonia, quibus Evangelici contra hæc Merita uruntur ac ostendunt, tum hic quoque inter testes Veritatis Evangelicæ adnumerandum, quia Bellarminus generale tantum reponit responsum, ac duo alia ex eodem Augustino loca opponit, præterquam quod illa itidem clarè mentem Evangelicorum exponant, si ea nimirum attendantur, quæ jam prolixè sunt observata, victas quasi manus præbet, non habens in promptu, quod contra veritatem omnino locum. Certè monitum illud generale, quo Augustinum dicit damnare tantum Merita, quæ sint *ex nobis sine DEI gratia*, per se cadit, si cogitur, quam sibi & aliis fidelibus adscripsit perfectionem, vel potius *imperfectiorem*, cui Merita propriè sic dicta a describere, præsertim quoad æternæ Beatitudinis impetrationem, quantæ sit Vanitatis & Superbiæ, nemo non videt. Et dum ad testimonium ex Epistola superius citata ibi simul prolixè explicatum, præter alia notat, Augustinum, cum dicit, *nobis non debere Vitam æternam ex Merito, sed gratis donari*, locutum esse de homine, *qualis sit sine DEI gratia, & qui solis viribus suis operetur*, sancto Doctore tam absurdam adtingit opinionem, quàm non poterat excogitari absurdior, quin imò absurdissimam, quasi Deus gratis donet Vitam æternam, qui sit extra Statum Gratiæ, ac sine Fide operum bonorum studio occupetur. Absurdum absurdorum absurdissimum!

CAPUT SEPTIMUM & seqq.

DE

Fiducia Meritorum & mercedis.

Quæ hæctenus contra operum bonorum Merita ex Augustini Sententia uberius sunt adducta, insigniter per illam observationem possunt muniti, quam supra ex ipsomet Bellarmino notavimus, adpositissimè in rem nostram scribente, Augustinum *solere quemlibet actum bonum, ratione cujus aliud quid accipimus, Meritum adpellare*, illa præsertim commendatà Augustini Epistola, ex qua hæctenus Pauli quoque Mentem satis perspicuè didicimus, post etiam contra semetipsum monente, *Meritum adpellare Patres in Questione hæc quodlibet opus bonum, ratione cujus gratia vel auxilium homini datur*, laudato iterum Augustino & citato opere ejus contra duas Pelagianorum epistolas ad Bonifacium, undè itidem non pauca hæctenus in gratiam Veritatis Evangelicæ testimonia hausimus & ad falsis adversariorum glossis vindicavimus. His ita præsuppositis & probè ponderatis facile nunc erit respondere ad ea, quæ idem Bellarminus porro ad fiduciam in Meritis ponendam & intuitam mercedis commendandum ex eodem Augustino adduxit, brevissimo Examine expedienda. Et quidem de *fiducia Meritorum* lubricè, imò etiam contradictoriè scribit, *præcipuam spem & fiduciam esse quidem in DEO ponendam, aliquam tamen in Meritis etiam poni posse, addita distinctione, aliud esse fiduciam nasci ex meritis, aliud fiduciam esse ponendam in Meritis. Possè enim fieri, ut quis exiguam ac nullam planè fiduciam in propriis constituat Meritis, eo, quod non certò sciat, an vera habeat Merita, & tamen veris magnisque Meritis abundet, & ex illis fiduciam in ipso erga DEUM maxima oriatur. Quomodo enim quæso fiduciam in homine ex Meritis posito, sed minimè concessio, quod sint, imò quod vera & magna sint, ad DEUM potèst oriri, si non certò sciat, quod habeat Merita, eaque vera? Tres item Propositiones, quibus suam complectitur Sententiam Bellarminus, ita sunt comparatæ, ut una tollat alteram, neque simul stare possint. Prima hæc est. *Fiducia Sanctorum, quam in Deo constituunt, non ex Fide solà, sed ex bonis etiam nascitur Meritis, atque ideo summo Studio Merita sunt querenda, ut apud Deum habere possimus fiduciam.* Atque his verbis ipsissima exhibetur Sententia Papæorum, quam Bellarminus hic ivit defensum, partum ex scripturâ, partum ex Patribus, ex quorum numero Augustinus hæc scripsit: *Ille sperat, qui bonam gerit Conscientiam. Quem verò mala pungit Conscientia, retrahit se ex spe, & non sibi sperat, nisi damnationem. Vt ergò speret regnum, bonam habeat Conscientiam, credit & operetur.* Et alibi, *Quæ spes est, nisi de Conscientia aliqua bonitate?* Subjungit Bellarminus, obijciat fortè quis, quod his, quæ dicta sunt, repugnare videatur, quod Augustinus & ex eo Lombardus dicunt, *spem Charitate priorem esse, & posse sine eâ consistere, contra autem Charitatem sine spe esse non posse.* Nam si hæc vera sint, illi d verum esse non poterit, quod supra dictum est, *spem ex charitate & bonis operibus nasci.* Sed facilis est responso, inquit Bellarminus, nam spes oritur ex charitate, & ex ipsa spe oritur charitas & amor enim beatitudinis, ut rei nobis convenientis, omnem præcedit Spem.*

Præf. in Pf.
31.
Serm. 16.
de V. Ap.
Tr. 83. in
Joh.

Spem. *Non enim speratur, quod non amatur*, ut Augustinus docet in Enchiridio ad Laurentium. Itaque in homine nondum conciliato primus ad Salutem motus est Fidei, inde sequitur amor & desiderium Beatitudinis jam cognita per Fidem. Post amorem sive cupiditatem beatitudinis sequitur in homine spes consequenda ejusdem beatitudinis, sed ea spes non immediate, sed mediate respicit beatitudinem. Non enim, qui nondum cum Deo rediit in gratiam, nec ulla habet bona Merita, immediate potest sperare beatitudinem; illa enim non spes esset, sed praesumptio, ut Augustinus dicit in locis supra citatis, sed sperat, reconciliationem & bona merita per Dei misericordiam se habiturum, & per haec tandem perventurum ad beatitudinem. Post hanc spem, quam Theologi vocant informem, vera sequitur charitas & operatio bona; inde autem roboratur spes, & fiducia incipit appellari, quae respicit immediate beatitudinem. Haecenus prima Propositio, quae quia aliquando durior, ideo eam sequentibus emollire studuit, ex quibus secunda haec est: *In bonis Meritis, quae vere & salia esse compertum sit, aliqua collocari potest fiducia, modo caveatur superbia*. At qui possit cavere superbia, ubi praecedit fiducia? Ea nimirum est natura cordis humani, ut, si habeat in se, vel inveniat aliquid, in quo possit ponere fiduciam, difficillimum videatur, si non omnino impossibile, non simul extolli ac superbum esse. Sed quam inanis est fiducia, quam inutilis inde superbia, si non certo sciat homo, vera se merita habere, quod supra Bellarminus agnovit. Exuat igitur homo positam haec incertitudine fiduciam, & non erit super, cujus ratione superbiat, aut se erga Deum extollat. Verum non opus est hinc contra Bellarminum, quia ipse met *tertia* Propositione utramque antecedentium sibi contrarius repudiavit, Evangelicorum sententiam illustri testimonio confirmans, quae haec est: *Propter incertitudinem propriae justitiae & periculum inanis gloriae tutissimum est, fiduciam totam in sola Dei misericordia & benignitate reponere*. Equidem simplicioribus haec Propositione Bellarminum imponere, dura molliter enuntiantem, Hopsnerus noster observavit non male atque ostendit, alium in vocabulo *Misericordiae* sensum latere, quam putatur a plerisque Lectoribus: sed nihilo tamen minus nuper ex eodem peculiari Commentariolo vernaculo edito D. Sebastianus Schmidius, Argentinenfis Theologus ostendit, male agi cum Evangelicis, quod tantas a Patribus ob religionem cogantur sustinere persecutiones, cum tamen hoc ipsum professionis eorum publica sit fundamentum, quod Bellarminus haec Propositione inculcavit, si verba nimirum sumantur eo sensu, qui in hac quaestione primario respiciendus est, ac nisi ambiguitate Lectoris animus circumducatur, quod a Scriptore controvertiarum veritatis studiose jure meritoque debet esse quam maxime alienum. Singula certe in hac Propositione verba habent aliquid momenti, cujus respectu utraque Propositionum antecedentium videtur prudentibus suspecta. Nam si propria justitia est incerta, & nemo hominum certo scit, an vera habeat merita, qualis erit fiducia, quae incerto nittitur fundamento? Si praeterea, posito etiam, quamvis iterum non concessio, certa sit justitia hominis, & tamen fiducia, quae in ea ponitur, periculum post se trahit *inanis gloriae*, annon ad praecavendum hoc periculum, quod certo certius aeternam post se trahit damnationem, homo aeternae salutis cupidus talem fiduciam in prima quod ajunt herba tenetur suffocare? Et si insuper non modo tutius est, qui tamen comparativus sufficiens esse posset, ut in aliquam veniret considerationem, sed omnino tutissimum in superlativo gradu, qui altiore non habet, totam in sola Dei misericordia & benignitate fiduciam reponere, cur aegrius id fertur in Evangelicis, qui in negotio salutis aeternae non tutiorem modo, sed *tutissimam* ipsis fatentibus Antagonistis sectantur viam, & repudiato proprii ex operibus meriti respectu omnem in sola Dei misericordia ponunt fiduciam, utpote cui secundum Augustini observationem iterata repetitione hic dignissimam in justificatione & salvatione *initium, medium & finem* adscribunt mente gratam, nihil agnoscentes in se, propter quod inani gloria coram Deo se extollere ac superbire possint. Quia vero ad hujus Propositionis Expositionem illustrandam & confirmandam praeter aliquot scripturae dicta etiam aliqua Patrum testimonia, & nominatim Augustini adducit, placet illam huc adponere, quod etiam necessitas videtur requirere, ne cum larvis pugnemus, aut sententiam minus rite perceptam impugnemus. Ita autem Bellarminus: *Non ita Propositio est accipienda, quasi non sit homini totis viribus studendum operibus bonis, aut non sit in eis confidendum, quasi non vera sit justitia, aut judicium Dei sustinere non possint; sed hoc solum dicimus, tutius esse, meritorum jam partorum quodam modo*

de Justit.
p. 807.

Kkkkk

modo

modo oblivisci, & in solam DEI misericordiam respicere, tum, quia nemo absque revelatione certo potest scire, se vera habere merita, aut in eis ad finem usque perseveraturum, tum quia nihil est facilius in hoc tentationis loco, quam ex operum bonorum consideratione gigni *superbiam*. Atque sic, quod in ipsa propositione visus fuit Bellarminus dextrâ manu Evangelicis præbuisse, ne mutatus à se ipso videatur, qualem se in antecedentibus exhibuit propositionibus, aut in castra hostium se contulisse, sinistra iterum quoad partem potissimam eripuit, superlativum in *comparativum* mutans gradum, quod tamen ex antedictis adhuc esset tolerabile, nisi fiduciam in operibus fiduciam in solam DEI misericordiam contra tenorem tertiæ hujus propositionis primâ & secundâ adjunxisset, quæ tamen habere non potest locum, si *tutissimum* manet, totam in solâ Dei misericordia ponere fiduciam, dum si tuta præminus tutis apud prudentes merito valent, si comparativus insuper prævalet simpliciter positivo, multo magis & quam maxime id, quod ex judicio prudentum præ omnibus aliis videtur *tutissimum*, in re non nihili, non minoris, sed maximi ex omni parte momenti, eligendum est omnino præ his, quæ periculum aliquod ac inevitabile damnum post se trahunt. Nunc quale sit Augustini testimonium, quo propositionem hanc tertiâ ita perversè expositam confirmare nititur Bellarminus, videamus, ut ad quas pertineat partes sanctus Pater, constet. Adducitur illud ex opere contra

1. 10. c. 30. Cresconium verbis sequentibus: *Ad existimationem hominum magna testium, qui me noverunt, suppetit copia, ad DEI vero conspectum sola conscientia, quam contra vestras criminationes cum intrepidam geram, non me tamen sub oculis Omnipotentis audio justificare, magisque ab illo effluentem misericordia largitatem, quam summum iudicis examen expecto.* Hoc adduxit Bellarminus, quasi pro se.

Mirum verò, quod, cum alias & ex Scriptura & ex Patribus ea etiam soleat adducere, quæ Evangelicis ad suæ sententiæ confirmationem videntur interservire, atque ad ea pro viribus respondere, contra morem hic illud omiserit, quasi nihil vel in scripturâ, vel in Patribus legeretur, quod hanc meritorum fiduciam posset infirmare. Nos iterum ex instituto solliciti de Augustino sumus, ea visuri, quæ hanc meritorum fiduciam ab homine fideli procul abesse jubent. Is igitur in nunquam satis laudato opere de *Civitate DEI*, inter alia mentionem faciens Enosi, qui ex Setho

1. 15. c. 18. nepos erat Adami, de cujus tempore secundum versionem vulgatam legitur, quod *tunc ceptum fuerit invocari nomen Domini*, interpretationem Græcam, maxime tum in Ecclesia habitam secutus, scripsit de eo; *Hic speravit invocare Nomen Domini*, addito, hoc satis ostendi, quod non in seipso spem ponere debeat homo. Maledictus enim omnis, sicut alibi legitur, qui spem suam ponit in homine; ac per hoc, nec in se, ut sit civis alterius civitatis, &c. Ita in enarratione Psalmi post quadragesimum secundi vel secundum Ebræostertii, egregia habet contra operum fiduciam monita, hominem sic adlocutus: *Planè time, si iustum te dicis, si non habes illam ex alio Psalmo vocem, ne intres in iudicium cum servo tuo. Quare? Misericordia tua mihi opus est. Nam si iudicium exhibueris sine misericordia, quomodo? si iniquitates observaveris Domine, quis sustinebit? Ergo, si non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens, quia quicumque hic vivit, quantumlibet iuste vivat, ve illi, si cum illo in iudicium intraverit Deus! Noli ergo contendere iudicio, da operam esse iustum, & quantumcunque fueris, confitere te peccatorem; semper spera misericordiam, & in istâ humili confessione securus adloquere turbantem te & tumultuantem adversus te animam tuam: Ut quid tristis es anima mea, & ad quid conturbas me? Forte in te volebas sperare. Spera in Dominum, noli in te. Quid enim es in te, quid es dete? Ille sit finitas in te, qui suscepit vulnera propter te. Quot verba, tot fere sunt argumenta, eaque ponderosissima contra fiduciam Meritorum, quam qui vel in Davide, vel ad ejus mentem in Augustino fuisse putat, nã is sibi fingit somnia, aliter de hominibus iudicans, quam illi de semetipsis. Si liber meditationum agnosceret Augustinus, de quo tamen non plane nullæ sunt rationes dubitandi, posset is etiam suppeditare testimonium insigne, fiduciam Meritorum ex operibus annihilans. Quia verò aliquibus Patris Doctoribus non displicuit, cujus autoritate uterentur, neque nobis erit prohibitum ad hominem disputantibus, exinde aliquid in medium producere, ut ostendatur, autorem hujus libri, quem in scriptis Augustini versatissimum censent plerique, hanc Meritorum fiduciam non adprobasse, sed potius reprobasse, verbis sequentibus: *Omnis spes & totius fiducie certitudo mihi est in pretioso sanguine ejus, qui suffusus est propter nos, & propter nostram salutem. In ipso respiro, & in ipso confisus ad te pervenire**

venire desidero, non meam habens justitiam, sed eam, quæ est ex Filio tuo, &c. Non alia mente DEO se sistent Evangelici, nec dubitant, quin hac fiduciali adprehensione Meriti ejus, qui solus potuit mereri, DEO placeant, qui humilibus gratiam promissit. Videant autem, quibus alia placet methodus, plenissimo nimirum Christi Merito sua etiam admiscere, id est, vesti novæ & perfectæ laciniam veterem à pallio mendici adsuere, ac fiduciam in eis ponere, quam accepti sint futuri DEO & meritissimo Salvatore Christo, qui sancto confirmavit juramento, se uti Nominis, ita etiam Meriti unice sufficientis gloriam nemini concessurum.

Neque vero hæc solum testimonia Augustinum exhibent testem & confessorum veritatis Evangelicæ, sed ea etiam, quibus cum Bellarminus ad suas partes trahere conatus est, partim ad primam, partim ad tertiam propositionem bene conceptam, sed pessimè explicatam. Ad primam quidem duplici usus testimonio, quorum tamen unus idem que sensus est. Præsertim à præfatione in Psalmum trigésimum & primum vel secundum Ebræos secundum ostendit discrimen inter conscientiam fidelium bonam & malam infidelium, & quâ ratione spes & fiducia nascatur ex illâ, desperatio autem ex hac, addita insuper cauta, cur Paulus in recensione virtutum Theologicarum posuerit spem in medio inter Fidem & Charitatem, quæ omnia & singula in antecedentibus & sequentibus sufficienter docent, quomodo citata à Bellarmino sancti Doctoris verba ritè sint capienda. Quæ antequam producantur, juvat in genere hic præmonere, quod Hülsemannus noster antehac contra Hagerum Lo. jolitam in defensione doctrinæ Evangelicorum, ad oraculum de fiducia fidelium Apostoli Johannis, ex Ambrosio Catharino & Iohanne Fero observavit, posse solidam consolationem concipi ex bona conscientia peccati voluntariè non commissi, aut certè per pœnitentiam deleti, nempe, pro modulo aut qualitate hujus causæ, & quantum solet bona conscientia ad solidam conferre consolationem, quantum in se est. Fasemur utique, ita porro Doctor Ecclesiæ hujus seculi laudatissimus, nomine non suo, sed omnium verè Evangelicorum scribit, conscientiam bonam esse maximam justitiæ habitualis partem, ac per hoc infallibilem notam, quod sumus iustificati, juxta illud Apostoli: Iustificati per fidem, pacem habemus cum DEO, &c. Sed negamus, conscientiam de nullo peccandi proposito aut impœnitentia illam esse justitiam, ob quam coram DEO & incondemnabiles reputamur; quia justitiam hanc oportet esse infinitam ob proportionem læsionis infinitam. Addit, est quidem conscientia bonæ objectum aut materia etiam justitia, sed inchoata tantum & imperfecta, quæ conscientiam non omninò tranquillat, nisi à posteriori, tanquam signum præcedentis peccatorum remissionis, quod Apostolus discretè falsus est, quando dixit: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc sum iustificatus; innuens, oportere solidius esse fundamentum, ex quo hominis pendeat iustificatio, quàm hominis conscientiam, quæ etsi nonnunquam pura sit à proposito malo, à peccato tamen absolute nunquam est pura. Quapropter pro qualitate causationis suæ, nempe ut signum est, imo quatenus habitualement justitiam auget quoque & roborat, conscientia bona à Catholicis (Evangelicis) adseritur esse causa consolationis; verum propter imperfectionem nequit esse illa justitia, ob quam à peremptorio DEI judicio absolvimur, sed justitia & sanguis Jesu Christi id est, quod conscientias nostras ab hoc metu & impuritate illa, ob quam iudicii metus nascitur, eo expurgat modo, quo sanguis hircorum purgabat levitas, nempe, non per infusionem habitus, sed per puritatis imputationem, quâ ratione in Epistola ad Ebræos declaratur, quanquam & sanctificationem adscribimus Christi sanguini, sed non hoc loco. Hæc observasse facillimum nunc erit, Augustini verba de bona & mala hominum conscientia ad liquidum deducere ac docere, nihil patrem augustum de eadem contra Evangelicos in gratiam fiduciæ ex aliquo operum Merito concipiendæ hic docuisse. Et ut verba ejus à Bellarmino citata eò melius intelligantur, placet aliqua ex antecedentibus & sequentibus in medium proferre. In antecedentibus hæc leguntur: Ipsa charitas bene operantis dat ei spem bonæ Conscientiæ; Spem enim gerit (forte, gignit) bona conscientia. Quomodo mala conscientia tota est in desperatione, sic bona conscientia tota in spe est, & erunt tria hæc, de quibus dixit Apostolus, fides, spes, charitas; & alio loco ipsa tria, sed pro spe bonam posuit conscientiam, scribens, Finis præcepti charitas est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Atque post hæc sequuntur ea, quæ Bellarminus adduxit, nisi quod in ultima eorum parte aliquid omissum

fuit minime omittendum. Ubi enim scripsit Augustinus, *Ut ergo speret regnum, bonam habeat conscientiam*, interseritur, *Et ut bonam habeat conscientiam, credat & operetur*, additur quoque, *quia quod creditur fidei est, quod operatur charitatis est*. Sequuntur hæc etiam. *Illo ergo loco à fide cepit Apostolus, alio ab ipsa charitate, modo nos à medio cepimus, ab ipsa conscientia & spe*. Qui vult, inquam, habere spem bonam, bonam habeat conscientiam. *A medio imus ad initium & finem, credat & operetur*. Egregia hæc sunt, quibus ordinem virtutum Christianarum ad mentem Apostoli explicavit, ostendens, quem respectum conscientia bona & inde concepta spes ad fidem & charitatem habeat, adeoque nec sine illa nec sine hac consideranda sit, præprimis quod fides necessario in hac serie primum occupet locum, spes verò & bona conscientia medium, ita ut, quamvis alio considerandi modo charitas præponatur, id tamen quoque fiat cum debito ad ipsam fidem respectu, spe utrobique in medio consistente, quæ observatio proximè in sequentibus inserviet.

Eadem ac iisdem ferè verbis scripsit Augustinus in opere Sermonum de verbis Apostoli, unde Bellarminus iterum aliqua excerpit, omittens potiora, quæ ad rem ipsam pertinent, hic omninò restituenda. Ita autem ibi inter plura sanctus Doctor, *incipit homo à fide, adde fidei spem*. Atque hic interseruntur, quæ Bellarmino sunt visa suæ parti inservire. Sequitur autem, *spei adde charitatem*. Et ubi hujus ordinis rationem ostendit, sequens monitum subjungit: *Vnusquisque ergo inspiciat se intus, adpendat se, probet se in omnibus factis suis, bonis operibus suis, que faciat cum charitate, non temporalem expectans retributionem, sed promissum DEI, faciem DEI*. Notanter dicit *promissum*, ut omne Meritum ex operibus, atque sic etiam fiducia, quam in illis vult poni Bellarminus, excludatur, atque solum super gratia promissionis, Merito Christi nixa, per fidem veram, spe non exclusa, conscientia ex operibus charitatis testimonium fidei præbente, & spei incrementum dante, adprehensa. Quia insuper eundem harum virtutum ordinem laudato in *Iohannem* tractatu inculcavit Augustinus, quod negare etiam non potuit adactus vi veritatis apertissimæ Bellarminus, de eo tamen fuit sollicitus, qua ratione Augustinum opponeret Augustino, ex *Enchiridio ad Laurentium* quædam producens verba, quibus putat demonstrari posse, charitatem spe priorem esse ac eam antecedere. Id autem sicut certo quodam modo posset concedi, & cum priori ordine conciliari, ita notandum est, hæc in terminis apud Augustinum non legi, prout à Bellarmino sunt citata. Quæ ibi leguntur, hæc sunt: *Qui rectè amat, procul dubio rectè credit aut sperat; qui verò non amat, inaniter credit, etiamsi vera sunt, que credit, & inaniter sperat, etiamsi ad veram doceantur pertinere felicitatem, que sperat, nisi & hoc credat ac speret, quod sibi petenti possit donari ut amet. Quamvis enim sperare sine amore non possit, fieri tamen potest, ut illud non amet, sine quo ad illud, quod sperat, non potest pervenire, tanquam si vitam speret æternam, quamvis non habeat, & non amet iustitiam, sine qua nemo pervenit ad illam. Ipsa autem est fides Christi, quam commendat Apostolus, que per dilectionem operatur, & quod in dilectione nondum habet, petit ut accipiat, querit ut inveniat, pulsat ut aperiat. Apertissimè iustitiam, sine quâ nemo pervenit ad vitam æternam, nominat Pater Augustus fidem Christi, quæ per dilectionem operatur, non ipsa charitatis opera & concepta exinde merita, in quibus iustitiam, & ex ea fiduciam poni jubent Papæ. Etsi verò videatur certo quodam respectu charitatem spei præponere, præter id tamen, quod ipse Bellarminus hunc amorem non refert ad ea charitatis opera, quibus homo iustificatus fidem suam erga Deum & proximum declarat, *verum ad desiderium beatitudinis jam cognitæ per fidem*, de quo hic non agitur; ex supra non semel dictis repetendum est, quod sicuti spes & charitas sunt & dicuntur fidei filia, eo modo ut simul etiam sint & dicantur ejus comites & pedisequæ, ita spes etiam dicatur necessario adjunctam sibi habere charitatem, quia propriè loquendo quod speramus & expectamus, non possumus non amare, Amore tamen præcipuo ad eum, & propter eum ad proximum quoque derivato, à quo futura sperantur & expectantur, utpotè & promissa & singulari merito parta ac impetrata. Testimonium denique, quod ad tertiam Propositionem ex opere ad *Cresconium* laudavit Bellarminus, præterquam quod illud non decem, sed quatuor tantum libros habet, inque tertio legitur, ad præsens institutum impertinens est planè, utpote non de conscientia statu ad Deum, sed erga hominem agens, uti verba satis clarè docent, nobis autem non de hoc, sed illo jam sollicitis.*

Ut autem de altera etiam quaestione, quæ *intuitum mercedis*, adeoque operum bonorum Merita ad eam directa commendat, breviter aliquid addamus, notari debet, Evangelicos duce scriptura, & prævio quoque Augustino non negare, quod ex supradictis constat, Deum fidelibus vitam æternam sub Elogio mercedis promittere, sed talis, quæ non merita ex parte hominum respiciat, verum ex fonte solius gratiæ & meriti Christi proveniat; neque etiam inficias ire, quod ipsa promissiones divinæ animos fidelium excitare possint, imò debeant etiam ad fidem per opera charitatis pro viribus demonstrandam, ita ut homo iustificatus in ipso operum bonorum cursu respectum habeat ad scopum à DEO præfixum, tanquam mercedem, sed omni ex parte gratuitam. Verum hoc est, quod in doctrina Patrum concoquere nullatenus possunt, quando audiunt & legunt, hominem Christianum ideo etiam posse bona facere opera, ut per ea tanquam aliquod Meritum, in quo fiducia sit ponenda, vitam impetrent æternam, quæ tanquam merces debita sub intuitum & respectum operantis cadat, quod antecedens etiam docuit controversia. Et quamvis Bellarminus partim scripturæ dictis, partim testimoniis Ecclesiæ Doctorum, atque sic Augustini etiam, hunc errorem suum incrustare satagit, nihil tamen effecit, quod ii dudum ostenderunt, qui totum systema controversiarum anatomia subjecerunt, nobis ad Augustinum tantummodò hic quoque respicientibus, ex cuius Commentario in Psalmum centesimum & vigesimum hæc habet: *Quid est, Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua? Id est: Quando facis bonum opus, fac propter vitam æternam. Nam si bonum opus in terra feceris propterea, ut terrena tibi abundent, scit sinistra tua, quid faciat dextera tua; misisti dexteram sinistra. Noli facere, nisi propter vitam æternam; ideo fac, & secutus facies, hoc enim mandavit Deus.* Post inter objectiones, quas in contrarium dicit opponi, quartam hanc recenlet, *Quod servile ac sordidum videatur operari propter Mercedem*; in responsione autem ad eam præter alia observat, Sanctos, cum detestantur amorem mercenarium, semper loqui de amore *commodorum temporalium*, citato Augustini tractatu in Johannem post Quadragesimum sexto. Sed utrobique iterum & utriusque testimonii, ex Augustino adductione & citatione à scopo abludit Bellarminus, atque sic ex more nihil agit. In primo namque Pater sanctus opponit Mercedem temporariam & æternam, hanc non illam in exercitiis Christianismi & pietatis stadio respici debere docens, contra bonorum temporalium nimios æstimatores ac eos, qui solum terrestribus inhiant, cœlestium obliti, quod ipse tenor verborum indicat, quæ Bellarminus idonea iudicavit, ut lectori commendaret, quibus si antecedentia & sequentia jungantur, rem ipsam non parùm illustrabunt, quam ibi tractavit. At nobis hic alius est controversiæ status, videlicet non scopum à DEO præfixum, id est, vitam æternam, & bona in eadem gratiosè & liberaliter promissa in oppositione ad bona hujus vitæ temporalis, sed sub ratione Mercedis propriè sic dictæ, ac bona opera tanquam media & Merita, per quæ illuc perveniatur, considerantibus; de quo nihil Augustino tum venit in mentem vel pennam, quantum ex citatis constat verbis. Verum & alter è Commentario in Johannem locus huc minime quadrat, ut potè ad mentem Christi *Mercenarium* à bono Pastore distinguens, hoc Christi & ovium, illo autem propriæ utilitatis & commodi temporalis rationem habente, quæ itidem hujus loci non sunt, ubi de *intuitu Mercedis æternæ*, quam quisque sibi ponit ob oculos ratione operum bonorum & inde provenientis Meriti disputatur, Evangelicis Meritum solius Christi & vitam æternam sub elogio Mercedis gratuitæ in cursu Christianismi intuentibus. Illustrationis ergo, & si ad alia liceret excursus facere, posset adduci sapientis quondam inter Judæorum Doctores *Antigoni* monitum ad discipulos, *Nescitis tanquam servi Domino ministrantes propter munus, ut accipiatis Mercedem*; nisi id pessime intellectum præbuisset occasionem errori *Saduceorum* in sacris damnato de negatis bonorum præmiis & malorum pœnis post hanc vitam, cui non dissimilis fuit error *Epicuri* & sequacium de Mortalitate animæ, de quorum utroque eruditiores non pauca habent notatu dignissima, verum huc non pertinentia. Atque sic hæc actum est ex Augustino de nullitate Meriti operum bonorum, & inani eorundem fiducia, ut & intuitu Mercedis exinde profecto, ostensumque luculenter, Doctorem sanctum & hic stare à partibus Evangelicorum; in solo Christi Merito fiduciam ponentium, Deique gloriam in omni actione sua respicientium, non *maior* modò, sed omnem & in su-

perlativo gradu *maximam*; qui inter ea certi sunt, etiamsi suis operibus, utpote femper imperfectis nihil apud Deum mereri possunt, cujus respectu Deus ipsis sit debitor, & quod jure ab ipso liceat postulare, tamen dum fidem operibus charitatis erga Deum & proximum non mortuam vel hypocriticam, sed vivam & sinceram esse pro viribus auxilio inhabitantis Sancti Spiritus ostendunt, sperant & expectant à DEO promittente æternam beatitudinem Christi solius merito partam, & magis atque magis in cursu bonorum operum progredi student, donec omni imperfectione finita eum facie ad faciem intuebuntur, qui est omnia in omnibus. Cætera, quæ Bellarminus porro habet de requisitis & conditionibus Meriti, nominatim de *libertate Arbitrii* ad id necessaria, de statu *adoptionis*, promissione DEI, *charitate* tanquam fonte bonorum operum, distinctione item meriti *ex congruo* & *ex condigno*, atque hoc tam ratione pacti, quàm ratione operum ipsorum, divina etiam liberalitate in remunerandis operibus bonis *supra condignum*, & quæ porro his adnectuntur, quia non Evangelicis primariò sunt opposita, utur non rarò censuram ex Augustino mereantur, sed ipsi fratres Cadmæi inter semetiplos variè discutunt, ac Bellarminus in primis contra *Michaelem Bajum*, *Guilielmum Altsiodorensem*, *Durandum*, *Vegam*, aliosque prolixius disputat, lector quoque judicio non planè nullo præditus ex antecedentium controversiarum examine non adeò difficulter possit observare, quorsum Augustini sententia propendat, ad finem operis properantes, nunc quidem innocenti prætermittimus silentio, respicientes sequentia de bonis operibus in particulari.

CONTROVERSIÆ PRINCIPALIS TERTIÆ & ult.

DE BONIS OPERIBUS IN PARTICULARI LIBRI SECUNDI CAPUT SECUNDUM & seqq.

DE JEJUNIO,

Prætermittitur non immeritò liber primus de *Oratione*, utpote in quo non adeò multa occurrunt, quæ controversa possunt videri, iis tantum exceptis, quæ *horarum canonicarum* attinent antiquitatem, & in capite post decimum tertio leguntur, in quo tamen non nisi paucissima ex Augustini sermone quodam de Tempore verba exhibentur, de quibus autem, quia ad tempus quadragesimale pertinent, in præsentis quæstione de *jejunio* agitur. Cæterum ne horæ canonicæ à nobis omninò videantur damnatæ silentio, sufficiat lectori indicasse, actum de iis esse, utur breviter, in *Vindiciis Anti-Thomisticis*, ex quibus potest constare, eas hodie defendi debere, non tam contra hæreticos, quos communiter vocant, quàm quos sub finem antecedentis controversiæ dixi, fratres Cadmæos, qui, uti in cæteris quæstionibus non paucis, ita in hac etiam non desunt, negotium canonicis regularibus facientes, ne officium hoc cum beneficio amittant, sed utrumque conservetur in integro atque saluum. Producti sunt ibi *Hurtadus* & *Sinnichius*, contra *Bonartium* & *Caramuelem* hoc negotium seriò urgentes, atque horarum canonicarum conservationi omnibus modis incumbentes. Idem præter illos egit *Bonetus*, ordinis Prædicatorum Scriptor hodie celeberrimus, qui tertio Clyperi *Theologiæ Thomisticæ*, contra novos ejus impugnatores tomo peculiarem inseruit de *Conscientia probabilis*, vel opinionum à non paucis receptarum *probabilitate* vel *improbabilitate* dissertationem, inque ea præter alia dicti *Caramuelis* sententiam, quam in *praxi* *valde periculosum* censet, prolixo & rigoroso exposuit examini. Præprimis autem severiori stylo contra hos horarum canonicarum hostes nuper invectus est Cardinalis *Bona*, sub initium operis de *Psalmodia* mentionem faciens quorundam *Anonymorum*, de quibus scribit, quòd *ementito Theologorum nomine, ut facilius deciperent simplices, ausu fuerint publicam horarum canonicarum recitationem irridere & calumniari, agentes supervacua esse tot officia, ad honestam dumtaxat religionum, otio alioquin & inertia languentium, occupationem* (potuissent addere sustentationem) *ad inventa, cum in Ecclesiæ utilitatem, in studia literarum, in præstantissima charitatis opera diu noctuque incumbentibus non opus sit tantu & Psalmodia; post censuram latis acrem addens, electarios tant à inemperie Ecclesiasticum irridere cantum non miror, solenne illis est omnem pietatis speciem* (verè speciem, eamque satis speciosam) *omnemque religionis Majestatem* (pompam scribere debuit externam) *evertere. Actiniter Cathol-*

§. 79. &
seqq.